

Alegat 85.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia stałej Kuratoryi dla spraw rękodzielnicstwa i przemysłu domowego niemniej w przedmiocie Szkół rękodzielniczych.

Wysoki Sejmie!

Załatwiając sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 20. Kwietnia 1877 l. 11.732 wydał Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 28. Sierpnia 1877 uchwałę treści następującej:

„1. Sejm upoważnia Wydział krajowy do pokrycia kosztów na utworzenie i zaopatrzenie w środki naukowe tych tworzących się Szkół rękodzielniczych, dla których c. k. Rząd ustanowi nauczyciela na koszt skarbu państwa, a gmina dotycząca lub powiat albo też gmina wspólnie z powiatem lub pojedyncze osoby lub wreszcie prywatne stowarzyszenia przyjmą obowiązek zaspokojenia wszystkich innych jej potrzeb, w szczególności dostarczania bezpłatnego lokalu, opału, usługi i oświetlenia.

„2. Niniejsze upoważnienie rozciąga Sejm i na już istniejące Szkoły rękodzielnicze w kraju.

„3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by za porozumieniem z Prezesem Wystawy krajowej lub jego zastępcą zajął się wydaniem dokładnego a fachowego opisu Wystawy krajowej, w którym to opisie z szczególną uwagą ma być traktowany przemysł domowy rękodzielniczy.

„4. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem w celu utworzenia przy Wydziale krajowym stałej Kuratoryi dla spraw rękodzielnicstwa i przemysłu domowego i żeby przedłożył sprawozdanie na najbliższej sesji sejmowej.

„5. Na cele wskazane w uchwałach 1, 2 i 3 Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu z funduszków krajowych na r. 1878. kredyt do wysokości 9000 zł. w. a.

„6. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesji sejmowej przedłożył sprawozdanie z wyniku czynności w sprawie Szkół rękodzielniczych.“

O zarządzeniach Wydziału krajowego, odnoszących się do wykonania polecenia Wysokiego Sejmu pod l. 3. wspomniano już w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. Maja 1877 do 31. Maja 1878 str. 20.

Według uchwały Wysokiego Sejmu pod l. 4, miał Wydział krajowy zadanie porozumieć się z c. k. Rządem względem utworzenia stałej Kuratoryi dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego. Ażeby rokowaniom, które w myśl uchwały wspomnianej wypadało zawiązać z c. k. Rządem, zapewnić rychły i pożądaný skutek, zdawało się Wydziałowi krajowemu najwłaściwszem, oprzeć rokowania te na gotowym już planie organizacyi projektowanej Kuratoryi. Do ułożenia zaś takiego planu potrzebował Wydział krajowy niezbędnie rady i pomocy mężów, obeznanych z sprawami krajowego rękodzielnictwa i przemysłu domowego.

Rychłe uzyskanie pomocy fachowej w sprawach rękodzielnictwa i przemysłu domowego było dla Wydziału krajowego jeszcze i z innego względu bardzo pożądanem. Po przeprowadzeniu bowiem w toku będących rokowań z Wydziałami powiatowemi i Zarządami gmin względem utworzenia nowych Szkół rękodzielniczych, należało niebawem powziąć w sprawach tych ostateczną decyzję i przedłożyć c. k. Rządowi odpowiednie wnioski. Powstrzymanie zaś jednego i drugiego aż do ustanowienia Kuratoryi, jako tego organu, dla którego sprawy Szkół rękodzielniczych stanowić miały jeden z najgłówniejszych przedmiotów zajęcia, zagrażało rzeczy szkodliwą zwłoką, gdyż Kuratorya w najlepszym razie dopiero po najbliższej sesyi Wys. Sejmu mogła być utworzoną.

Z tych powodów postanowił Wydział krajowy projektowaną Kuratoryę zastąpić tymczasowo Komitetem doradczym dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego. W myśl postanowienia tego powołał rozporządzeniem z dnia 26. Października 1877 l. 34.962 na Przewodniczącego Komitetu J. E. p. Marszałka krajowego, na zastępcę Przewodniczącego J. E. Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego, a na członków pp. Dra Adryana Baranieckiego, Dra Kajetana Orleckiego, Dra Tadeusza Pilata, Augusta Schellenberga, Dra Ferdynanda Weigla, Dra Józefa Wereszczyńskiego i Ludwika Wierzbickiego. Jednocześnie zaś postawił Komitetowi temu za zadanie, ażeby:

1. wypracował projekt ustanowienia przy Wydziale krajowym stałej Kuratoryi dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego;

2. badał potrzeby krajowego rękodzielnictwa i przemysłu domowego, niemniej pośredniczył w stosunkach z c. k. Rządem i stronami w sprawach dotyczących tegoż rękodzielnictwa i przemysłu domowego aż do chwili utworzenia stałej Kuratoryi;

3. czuwał nad istniejącymi lub utworzyć się mającymi Szkołami rękodzielniczymi z upoważnienia i w zastępstwie Wydziału krajowego; wreszcie

4. przedkładał Wydziałowi krajowemu wnioski w sprawie użycia funduszków tak przeznaczonych przez Wys. Sejm na poparcie rękodzielnictwa i przemysłu domowego, jakoteż uzyskanych na tenże sam cel od c. k. Rządu lub z innych źródeł.

Komitet doradczy doniósł Wydziałowi krajowemu pismem z dnia 12. Listopada 1877 l. 2, że rozpoczynszy swe czynności z dniem 31. Października 1877., wziął się zaraz do ułożenia planu organizacyi projektowanej Kuratoryi. W temże samem piśmie Komitet wyraził nadto prośbę, ażeby Wydział krajowy:

zawiadomił c. k. Rząd a w szczególności c. k. Ministerstwo handlu i c. k. Prezydym Namiestnictwa we Lwowie o ustanowieniu Komitetu z wymienieniem włożonych nań obowiązków i wezwaniem, aby c. k. Rząd porozumiewał się z Komitetem we wszystkich sprawach, które z rękodzielnictwem i przemysłem domowym w ścisłym pozostają związku;

zwrócił uwagę Prezesów Rad powiatowych na przepisy, mocą których przemysł domowy nie podlega podatkowi zarobkowemu i zavezwał ich, aby donosili Wydziałowi krajowemu o wypadkach, w którychby przepisy powyższe nie były ściśle przestrzegane; wreszcie

poruczył Komitetowi przeprowadzenie dalszych rokowań w sprawie utworzenia nowych Szkół rękodzielniczych tak z c. k. Rządem jako też i ze stronami, i odstąpił mu w tym celu materyał, jaki zebrał w ciągu rokowań przeprowadzonych przed ustanowieniem Komitetu.

Pierwszemu z powyższych życzeń Komitetu uczynił Wydział krajowy zadość pismami z dnia 7. Grudnia 1877 l. 28.768, któremi podał do wiadomości c. k. Ministerstwa handlu i c. k. Prezydium Namiestnictwa przywiedzioną na wstępie uchwałę Wys. Sejmu, zarazem zaś zawiadomił c. k. Rząd o ustanowieniu Komitetu doradczego dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego dołączając prośbę, ażeby c. k. Ministerstwo handlu udzieliło Komitetowi temu swego poparcia a w szczególności zarządziło co potrzeba, aby takowy stosownie do zadania swego mógł w sprawach dotyczących rękodzielnictwa i przemysłu domowego w razie potrzeby wejść w stosunki z organami c. k. Rządu.

W odpowiedzi na pismo wystosowane do c. k. Ministerstwa handlu, udzieliło Wydziałowi krajowemu c. k. Prezydium Namiestnictwa odezwą z dnia 25. Lutego r. b. l. 1499. treść reskryptu J. E. p. Ministra handlu z dnia 16. Lutego r. b. l. 39.435.

W reskrypcie tym oznajmił J. E. p. Minister handlu, że w zamierzonym utworzeniu Kuratoryi stałej dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego, jakoteż w ustanowieniu tymczasowego Komitetu doradczego upatruje jeden z pożytecznych i celowi odpowiednich środków ku poparciu działalności Wydziału krajowego w sprawie podniesienia rękodzielnictwa i przemysłu domowego. Jednocześnie jednakże zauważył p. Minister, że skoro Komitet ma być jedynie organem doradczym Wydziału krajowego, to władze rządowe mogą znosić się w tych sprawach tylko bezpośrednio z Wydziałem krajowym. Co więcej, według osnowy reskryptu p. Minister pochwalił zarządzenie Wydziału krajowego tylko w tem przypuszczeniu, że działalność Wydziału krajowego, względnie tymczasowego Komitetu doradczego nie ma się rozciągać na sprawy przemysłu w ogóle, lecz tyczyć się będzie jedynie tych zakładów, które w miarę potrzeb kraju ku podniesieniu rękodzielnictwa i przemysłu domowego przy pomocy funduszków krajowych istnieją lub założone być mają, i że przez tę działalność nie będzie uszczuplonym ustawowy zakres działania władz rządowych. Na domiar zaś nadmienił jeszcze p. Minister, że uwaga w kwestyi zakresu działania Wydziału krajowego i Komitetu doradczego w sprawach rękodzielnictwa i przemysłu domowego odnosi się także do nadzorowania istniejących już lub założyć się mających zakładów dla praktycznej nauki przemysłu, o ile te zakłady podlegają c. k. Ministerstwu handlu, i dodał z naciskiem, że Ministerstwo postarało się już o to, aby zakłady wspomniane od czasu do czasu nadzorowane były przez fachowe organa ustanowione przez c. k. Ministerstwo handlu.

Czy p. Minister handlu, formułując zastrzeżenia powyższe, tylko ustanowiony już wówczas Komitet doradczy miał na myśli, czyli też chciał zarazem Wydziałowi krajowemu udzielić wskazówkę, w jaki sposób określić należy zadanie projektowanej Kuratoryi stałej, nie można było z reskryptu dokładnie wyrozumieć. Prawdopodobniejszem jednakże zdawało się Wydziałowi krajowemu, że p. Minister pomiędzy Komitetem doradczym a Kuratoryą żadnej nie widzi różnicy i nie zamierza na rzecz Kuratoryi cofnąć ograniczeń, jakimi działalność Komitetu doradczego skrepować uznał za stosowne.

Z drugiej strony nie było dla Wydziału krajowego wątpliwem, że organ, którego zakres działania by się zamykał w granicach naznaczonych przez p. Ministra dzia-

łałości Komitetu doradczego, zgoła by nie odpowiadał intencjom Wys. Sejmu. Z polecenia bowiem, jakie Wys. Sejm udzielił Wydziałowi krajowemu pod L. 4. wnosić należało, że Wys. Sejm pragnie, ażeby zakres działania projektowanej Kuratoryi nie był ograniczonym na sprawy, do których załatwienia wystarczyłoby upoważnienie ze strony Wys. Sejmu lub Wydziału krajowego. Jak usprawiedliwionem zaś było to życzenie Wys. Sejmu, miał Wydział krajowy w ciągu roku ubiegłego sposobność stwierdzić za pośrednictwem Komitetu doradczego na przykładach Szkoły garncearstwa w Kołomyi i Szkoły koszykarstwa w Krakowie. W pierwszej bowiem ów przez fachowe organa c. k. Ministerstwa handlu wykonywany nadzór okazał się niedostatecznym do zapewnienia Szkole pożądanego rozwoju. W okolicach zaś, w których istniały filie Szkoły koszykarstwa w Krakowie, i których ludność dzięki działalności tychże filii w rzemiośle koszykarskiem znaczne zrobiła postępy, dzisiaj po zniesieniu filii przemysł koszykarski chyli się ku upadkowi, a to dla braku organu, któryby się przemysłem tym stale opiekował i pośredniczył tak w zakupnie materiału surowego, jakoteż w sprzedaży wyrobów.

Uważając przeto również jak Wys. Sejm za wielce pożądane, ażeby istniał w kraju organ samodzielny, któryby i na zakłady dla praktycznej nauki przemysłu wpływ wywierał i zajmował się wyzyskaniem działalności tychże zakładów, czuł się Wydział krajowy zniewolonym udać się w tej sprawie raz jeszcze do c. k. Ministerstwa handlu w celu wyjednania rezolucyi, uwzględniającej potrzeby kraju. Wyjaśniwszy w odezwie wystosowanej do c. k. Prezydium Namiestnictwa dnia 19. Lipca r. b. L. 38.885 ponownie, że jest życzeniem Wys. Sejmu, aby projektowana Kuratorya była takim organem samodzielnym i uzasadniwszy życzenie powyższe, zapytał się Wydział krajowy, czy c. k. Rząd byłby skłonny zgodzić się na utworzenie Kuratoryi z zakresem działania obszerniejszym, w której skład weszli by jako członkowie także i delegaci c. k. Rządu i którzyby, zawiadując funduszami pochodzącymi z zasiłków tak ze strony c. k. Rządu jak i kraju udzielanych, działanie dotychczas sporadyczne i nie zawsze na dokładnej znajomości kraju i miejscowych stosunków oparte, ujęła i w harmonijną całość zespoliła. Stawiając zaś to zapytanie, wyraził Wydział krajowy przekonanie, że utworzenie organu o projektowanym zakresie działania jest jedynym skutecznym środkiem do podźwignięcia przemysłu domowego w kraju naszym i do otwarcia nowych źródeł zarobku i pomyślności dla uboższych warstw społeczeństwa.

Na przedstawienie powyższe Wydział krajowy do tej pory nie otrzymał odpowiedzi. Ponieważ zaś od tej odpowiedzi zawisła w znacznej części treść statutu organizacyjnego projektowanej Kuratoryi stałej, przeto Komitet doradczy wypracował wprawdzie projekt statutu w myśl polecenia, jakie otrzymał od Wydziału krajowego, ale obznajomiony później przez Wydział krajowy ze stanem rokowań z c. k. Rządem, wstrzymał się z przedłożeniem tego projektu. Układając bowiem plan organizacyi Komitet przypuszczał, że stanowisko i zakres działania Kuratoryi będą takimi, jakimi Wysoki Sejm mieć je pragnął, a w skutek tego elaborat Komitetu musiałby uleść znacznym zmianom, gdyby c. k. Rząd nie skłonił się do odstąpienia od zapatrywań, jakie wyraził p. Minister handlu we wspomnionym wyżej reskrypcie.

Zachodzi teraz pytanie, co w tym stanie rzeczy zarządzić należy, aby o ile możności uchylić szkodliwe skutki dotychczasowego niepowodzenia w rokowaniach z c. k. Rządem. Chcąc na pytanie to odpowiedzieć, wypada przedewszystkiem wziąć na uwagę, że jeżeliby ustęp 4. przywiedzionej na wstępie uchwały Wys. Sejmu pozostał w swej mocy, to utworzenie Kuratoryi mogłoby przyjść do skutku w najlepszym razie dopiero po najbliższej sesyi Wys. Sejmu, albowiem Wydział krajowy nie miał by upoważnienia do wcześniejszego utworzenia Kuratoryi nawet w tym wypadku, gdyby rokowania z c. k.

Rządem cel pożądaný w zupełności osiągnęły. Jakkolwiek dalej Wydział krajowy nie porzuca nadziei, że przedstawienie jego z dnia 19. Lipca r. b. L. 38.885 znajdzie uwzględnienie u c. k. Rządu, to przecież wynik rokowań obecnie jeszcze uważany być musi za wątpliwy, a wskutek tego niema pewności, czy następstwem powyższej uchwały Wysokiego Sejmu nie będzie jedynie całoroczna zwłoka w utworzeniu stałego organu doradczego dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego przy Wydziale krajowym. Wydział krajowy zaś zgodnie z opinią Komitetu doradczego nie tylko mniema, że jest bardzo pożądanem, ażeby Kuratorya jak najrychlej weszła w życie, ale nadto oświadczyć się musi za tem, aby Kuratorya utworzoną została, chociażby wskutek niepomysłnego rezultatu rokowań z c. k. Rządem wypadło ścieśnić projektowany zakres jej działania. I w tym wypadku bowiem może jeszcze Kuratorya, zdaniem Wydziału krajowego, oddać krajowi znamienite usługi już to przez wskazywanie rodzajów przemysłu domowego, które podźwignąć wypada za pomocą Szkół fachowych i miejscowości dla Szkół takich najodpowiedniejszych, już też organizując pracę w okolicach, w których istnieje przemysł domowy, lub wreszcie pośrednicząc pomiędzy producentami materiału surowego, a rękodzielnikami oraz pomiędzy ostatnimi a konsumentami wyrobów. Z tych powodów nie zdaje się Wydziałowi krajowemu właściwem, aby utworzenie Kuratoryi pozostało zawieszonym od wyniku rokowań z c. k. Rządem i aby było wstrzymywanem aż do zapadnięcia decyzji na przyszłej sesji Wysokiego Sejmu. Przeciwnie Wydział krajowy ma silne przekonanie, że sprawa zyskałaby na tem, gdyby Wysoki Sejm zechciał cofnąć ustęp 4) uchwały swej z dnia 28. Sierpnia 1877 a natomiast przyjąć odpowiedni ustęp wniosku przedłożonego na przeszłej sesji przez komisję sejmową, który pozostawia Wydziałowi krajowemu więcej swobody działania.

Przechodząc do sprawy Szkół rękodzielniczych, nadmienia Wydział krajowy przede wszystkim, że poleciwszy Komitetowi doradczemu rozporządzeniem z dnia 26. Października 1877 l. 34962 czuwanie nad istniejącymi lub utworzyć się mającymi Szkołami tego rodzaju, upoważnił go nadto na jego własny wniosek rozporządzeniem z dnia 7. Grudnia 1877 l. 28.768 do przeprowadzenia dalszych rokowań w sprawie utworzenia nowych Szkół rękodzielniczych i odstąpił mu zabrany materiał, odnoszący się do tej sprawy.

W celu bliższego obznajomienia się ze stanem i potrzebami Szkoły koszykarstwa w Krakowie i Szkoły garncarstwa w Kołomyi, wyznaczył Komitet z łona swego osobne komisye do zbadania tychże Szkół. O najgłówniejszych zaś spostrzeżeniach, jakie komisye te poczyniły, wspomniano wyżej.

Uzupełniając wzmiankę o Szkole garncarstwa w Kołomyi nadmienić wypada, że Wydział krajowy zaasygnował rozporządzeniem z d. 26. Stycznia r. b. l. 42.852/77 Wydziałowi powiatowemu w Kołomyi kwotę 1000 zł. w. a. jako resztę zasiłku wyznaczonego swego czasu przez Wysoki Sejm na pokrycie kosztów urządzenia Szkoły i zakupna środków naukowych. Kwotę tę udzielił Wydział krajowy z funduszu dyspozycyjnego z powodu, że niewypłacona reszta zasiłku przez Wysoki Sejm wyznaczonego przepadła była już z dniem 31. Marca 1877 na rzecz funduszu krajowego.

Co do Szkoły koszykarstwa, to c. k. Prezydium Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy odezwą z dnia 5. Maja r. b. l. 3238 że inspekcya Szkoły i jej filii, dokonana w Styczniu r. b. przez Radcę Rządu p. Profesora Exnera, wykazała rażące nieporządki i usterki w gospodarce tych zakładów i że w skutek tego z polecenia p. Ministra handlu wszystkie filie zwinięto a Komitet nadzorczy Szkoły koszykarstwa w Krakowie jako nadal zbędny, został rozwiązany.

W sprawie nowo utworzyć się mających Szkół rękodzielniczych musiał Komitet doradczy wskutek wiadomego reskryptu ministerjalnego, nie pozwalającego mu znosić się wprost z władzami rządowymi, poprzestać na przeprowadzeniu rokowań ze stronami. W ciągu tej czynności spostrzegł Komitet, że dopełnienie warunków, od których Wysoki Sejm, niezależnie od zawarowanego również udziału c. k. Rządu, dotowania Szkół rękodzielniczych uczynił zawisłem, częstokroć i to właśnie w wypadkach takich, gdzie potrzeba i użyteczność Szkoły są niewątpliwe, napotyka na nieprzewyciężone trudności. Spostrzeżenie to zakomunikował Komitet Wydziałowi krajowemu pismem z dnia 4. Kwietnia r. b. l. 6. w odpowiedzi na pismo Wydziału krajowego z dnia 16. Grudnia 1877 l. 39859, którem Wydział krajowy zażądał był od Komitetu przedłożenia wniosków w sprawie użycia funduszu, przeznaczonego przez Wysoki Sejm na Szkoły rękodzielnicze na r. 1878. Opierając się zaś na nabytem doświadczeniu wyraził Komitet jednocześnie przekonanie, że od warunków przez Wysoki Sejm postawionych podług okoliczności mniej lub więcej należy odstąpić, jeżeli cel zamierzony ma być osiągniętym, oraz, że do podzwignięcia rękodzielni i przemysłu domowego potrzeba obok zakładania Szkół rękodzielniczych użyć innych jeszcze środków, jak n. p. wysełania rękodzielników na naukę.

Z drugiej strony z góry nie bardzo było można sobie obiecywać, aby rokowania z c. k. Rządem, których przeprowadzenie przypadło Wydziałowi krajowemu, osiągnęły skutek pożądaný a przynajmniej skutek rychły, już z tego powodu, że c. k. Rząd który dawniej brał się do tworzenia Szkół rękodzielniczych bardzo ochoczo, od niejakiego czasu objawił pewne wahanie w sprawach tego rodzaju. Rezultat zss okazał, że przewidywanie to było trafne. Jakkolwiek bowiem Wydział krajowy w myśl ustępu 1) i 2) uchwały Wys. Sejmu, zawsze udawał się do c. k. Rządu, aby wyjednać ustanowienie nauczyciela na koszt skarbu państwa, ilekroć Komitet doradczy wykazał potrzebę zasilenia Szkoły już istniejącej lub utworzenia nowej, to do tej pory, z wyjątkiem jednego wypadku, o którym niżej będzie mowa, na żadne z przedstawień swych stanowczej odpowiedzi nie uzyskał.

Trzymając się więc ściśle uchwały Wysokiego Sejmu, nie mógł by był Wydział krajowy w ciągu roku ubiegłego dla Szkół rękodzielniczych nic zgoła zdziałać ani zrobić żadnego użytku z funduszu przeznaczonego na ten cel przez Wys. Sejm. Niepodobna zaś było przypuścić, ażeby taka bezpłodność całorocznej czynności Wydziału krajowego na tém polu odpowiadała intencjom Wys. Sejmu, i dla tego Wydział krajowy postanowił pójść za zdaniem Komitetu doradczego, który wniósł był, aby nie czekając na wynik rokowań z c. k. Rządem, funduszu wspomnianego użyć bodaj w części na zaspokojenie najnaglejszych potrzeb krajowego rękodzielnictwa i przemysłu domowego.

W myśl postanowienia tego zarządził Wydział krajowy na podstawie wniosku Komitetu doradczego, co następuje:

1. Rozporządzeniem z dnia 22. Stycznia r. b. l. 2969 przyznał i wypłacił zasiłek w kwocie 500 złr. w. a. na potrzeby Szkoły snycerstwa w Rymanowie;
2. rozporządzeniem z dnia 29. Marca r. b. l. 21.211 przyznał Wydziałowi powiatowemu w Nisku na założenie Szkoły koszykarstwa w Rudniku zasiłek w kwocie 800 złr. w. a., którego połowę wypłacił zaraz, a resztę wypłacić przyrzekł, skoro Szkoła wejdzie w życie i da dowody swój żywotności;
3. rozporządzeniem z dnia 19. Kwietnia r. b. l. 23.921 przyznał Komitetowi doradczemu na stypendyum dla garbarza z Pruchnika wysłać się mającego na naukę, kwotę 300 złr. w. a., z której jednakże Komitet do tej pory nie zrobił użytku;

4. rozporządzeniem z dnia 3. Maja r. b. l. 26.402 przyznał Wydziałowi powiatowemu w Jarosławiu na założenie Szkoły koszykarstwa w temże mieście zasiłek w kwocie 1200 złr. w. a., i wypłacił z zasiłku tego ks. Jerzemu Czartoryskiemu, jako zamianowanemu przez Komitet doradczy delegatowi, kwotę 300 złr. w. a. na sprowadzenie nauczyciela i zakupno materyału.

Odnosnie do projektu utworzenia Szkoły koszykarstwa w Jarosławiu nadmienić wypada, że w tym wypadku strony t. j. Wydział powiatowy i gmina, dopełniły wszelkich warunków, od których Wysoki Sejm udzielenie dotacyi uczynił zawisłem. Nadto zaś są widoki, że c. k. Rząd ustanowi nauczycieli na koszt Skarbu państwa tak dla tej Szkoły, jako też i dla wymienionej pod l. 2. Szkoły koszykarstwa w Rudniku, gdyż c. k. Prezydum Namiestnictwa z własnej inicjatywy sprawę założenia tychże Szkół poruszyło odezwą z dnia 7. Kwietnia r. b. l. 2.227, zapytując się, czy Wydział krajowy uważa je za potrzebne, ewentualnie czy, pod jakimi warunkami i jaką subwencją skłonny by był przyczynić się do ich założenia.

Pozostaje jeszcze do omówienia sprawa Szkoły snycerstwa w Zakopanem. Szkołę tę, jak wiadomo, założyło i utrzymywało przez dłuższy czas z własnych funduszków Towarzystwo Tatrzańskie w nadziei, że c. k. Rząd stosownie do przyrzeczenia, jakie udzielił był Zarządowi Towarzystwa przy zakładaniu szkoły, ustanowi dla niej nauczyciela na koszt Skarbu państwa. Ziszczenia się jednakże tej nadziei Towarzystwo doczekać się nie mogło, a gdy na domiar utrzymywany przez Towarzystwo nauczyciel tymczasowy okazał się nieodpowiednim, zmuszone było w początku roku bieżącego Szkołę zamknąć. Stan ten podał do wiadomości Wydziału krajowego p. Mieczysław hr. Rey, Prezes Towarzystwa Tatrzańskiego, z prośbą o poparcie usiłowań Towarzystwa, dążących do uzyskania nauczyciela przez c. k. Rząd opłacanego. Przychylając się do prośby powyższej, oznajmił Wydział krajowy c. k. Prezydum Namiestnictwa odezwą z dnia 21. Czerwca r. b., że postara się o zasiłek z funduszu krajowego na utrzymanie Szkoły snycerstwa w Zakopanem, jeżeli c. k. Rząd ustanowi dla niej nauczyciela na koszt Skarbu państwa. W odpowiedzi na odezwę tę otrzymał Wydział krajowy od c. k. Prezydum Namiestnictwa zawiadomienie z dnia 28. Lipca r. b. l. 5.489, że J. E. p. Minister handlu, według reskryptu z dnia 22. Lipca r. b. l. 20.053, gotów jest uwzględnić prośbę Towarzystwa Tatrzańskiego, a nawet otworzyć szkołę już z dniem 1. Października r. b., jeżeli Towarzystwo zapewni Szkole egzystencję przynajmniej na lat pięć. Ponieważ zaś Towarzystwo bez pomocy ze strony kraju takiego obowiązku przyjąć by na siebie nie mogło, a pomoc materyalną z funduszu krajowego po za kres bieżącego roku budżetowego tylko Wysoki Sejm ma prawo mu zapewnić, przeto Wydział krajowy przedkłada Wys. Sejmowi odpowiedni wniosek, zmierzający do ustalenia bytu Szkoły snycerstwa w Zakopanem.

Kończąc rzecz o czynności Wydziału krajowego i Komitetu doradczego w sprawie Szkół rękodzielniczych, tudzież o wydatkach poczynionych z funduszu na te Szkoły przez Wys. Sejm przeznaczonego, nadmienić jeszcze wypada, że Wydział krajowy na wniosek Komitetu doradczego wyznaczył mu rozporządzeniem z dnia 12. Kwietnia r. b. l. 23.922 z tego samego funduszu kwotę 1000 zł. w. a. na pokrycie kosztów utrzymania biura (pracowników biurowych i potrzeby kancelaryjne) w roku 1878.

W preliminarz budżetu krajowego na 1879 wstawił Wydział krajowy kwotę 10.000 zł. w. a. jako fundusz na podniesienie rękodzieł i przemysłu domowego. Kwota ta nie opiera się na szczegółowym preliminarzu, bo takiego preliminarza Komitet doradczy zestawzić nie mógł, ale jest ryczałtem, którego wysokość Wydział krajowy oznaczył na podstawie wniosku Komitetu doradczego. Ryczałt ten pragnie Wydział krajowy mieć do rozporządzenia z prawem użycia go według własnego uznania na podniesienie krajowego

rękodzielnictwa i przemysłu domowego. Gdyby bowiem Wys. Sejm wyznaczył na r. 1879 podobnie jak to uczynił na r. 1878 fundusz tylko na założenie i utrzymanie Szkół rękodzielniczych i pozostał przy uchwale, mocą której uzyskanie zasiłku z funduszu tego zawisło od dopełnienia całego szeregu warunków, to Wydział krajowy, zawiadując funduszem, znalazł by się w obec tych samych trudności, na jakie napotkał w roku ubiegłym.

Nakoniec wspomnieć jeszcze wypada o czynności Wydziału krajowego podjętej w celu zapewnienia przemysłowi domowemu przyznanych mu ustawą ulg podatkowych. W tym samym celu uchwalił był Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 28. Sierpnia 1877 następującą rezolucję:

„Wzywa się c. k. Rząd, ażeby nakazał organom podwładnym, iżby przy nakładaniu podatku zarobkowego ściślej przestrzegały rozporządzenie Ministerstwa skarbu „z dnia 23. Stycznia 1857 l. 6561, tudzież rozporządzenie Krajowej Dyrekcyi finansowej „z dnia 14. Kwietnia 1851 l. 1854, w myśl których rękodzielnictwo przemysłu domowego, o ile nie jest stałym zarobkowaniem, wolnem jest od podatku zarobkowego.“

Czy c. k. Rząd uczynił zadość powyższemu wezwaniu, nie wiadomo Wydziałowi krajowemu.

Ze swej strony Wydział krajowy w myśl wspomnianego już wyżej wniosku ^z Komitetu doradczego wystosował dnia 7. Grudnia 1877 l. 28.768 załączony ^z okólnik do Prezesów Rad powiatowych. Wskutek okólnika tego otrzymał Wydział krajowy zażalenia z kilku powiatów, a mianowicie z Bialskiego, Mieleckiego, Ropczyckiego, Kolbuszowskiego, Cieszanowskiego, Myślenickiego i Rzeszowskiego. Zażalenia te, o ile zdawały się uzasadnione, przesłał Wydział krajowy c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu z odpowiedniemi poparciami; w jednym wypadku zaś czuł się nawet zniewolonym wyrazić przypuszczenie, że władze podatkowe pewnego powiatu niemal z reguły nie przestrzegają przepisów ustawy o podatku zarobkowym, dotyczących przemysłu domowego, i zwrócić uwagę c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu na szkodliwość takiego postępowania podwładnych jej organów.

Na podstawie wywodów powyższych Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1.) Ustępy 1) 2) i 4) uchwały Sejmu z dnia 28. Sierpnia 1877, dotyczącej spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego, uchylają się.

2.) Sejm pozostawia uznaniu Wydziału krajowego sposób użycia tak niespotrzebowanej dotąd reszty funduszu przeznaczonego przez Sejm uchwałą z dnia 28. Sierpnia 1877 na szkoły rękodzielnicze na r. 1878., jako też kwoty wstawionej w budżet funduszu krajowego na r. 1879. na podniesienie rękodzieł i przemysłu domowego.

3.) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem w celu utworzenia przy Wydziale krajowym stałej Kuratoryi dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego i upoważnia go do ustanowienia tej Kuratoryi bez odwołania się do Sejmu.

4. Sejm wyznacza na utrzymanie Szkoły snycerstwa w Zakopanem roczny zasiłek w kwocie 600 zł. w. a. na lat pięć, począwszy od r. 1879. i upoważnia Wydział krajowy do wypłacania zasiłku tego pod warunkiem, że c. k. Rząd ustanowi dla tejże Szkoły nauczyciela na koszt skarbu państwa, że dalej statut organizacyjny Szkoły ułożonym będzie w porozumieniu z Wydziałem krajowym, że wreszcie Wydziałowi krajowemu przyznanem będzie prawo do udziału w zarządzie Szkoły, wykonywać się mające albo bezpośrednio albo za pośrednictwem ustanowionego przy Wydziale krajowym organu doradczego dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego.

5. Na pokrycie wydatku powyższego (ad 4) otwiera się Wydziałowi krajowemu na r. 1879. kredyt do wysokości 600 zł. a. w.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkimi Księstwami Krakowskim.

We Lwowie dnia 26. Września 1878. r.

Marszałek krajowy:
Ludwik Hr. Wodzicki w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

O d p i s

okólnika Wydziału krajowego z dnia 7. Grudnia 1877 do l. 28.768 wystosowanego do wszystkich Prezesów Rad powiatowych.

Zbierając za pośrednictwem Wydziałów Rad powiatowych daty odnoszące się do stanu i potrzeb krajowego przemysłu domowego, spotkał się Wydział krajowy z licznymi skargami na krzywdy, jakie przemysłowi temu wyrządzają władze skarbowe przez mylne zastosowywanie ustawy o podatku zarobkowym.

Podatkowi powyższemu podlegają według patentu z dnia 31. Grudnia 1812. roku w klasie III. (sztuki i przemysł) z przemysłowców osoby, które uzyskały pozwolenie do prowadzenia prostego rzemiosła, dalej majstrowie i rzemieślnicy prawo majsterstwa posiadający, nakoniec wolne profesye po miastach, o ile na s a m o i s t n e utrzymanie wystarczają i nie należą do rodzaju usług podejmowanych względem służbodawcy. Uwolnieni zaś od opłacania podatku zarobkowego są według przywiedzonego patentu pomiędzy innymi wszyscy pomocnicy, to jest ci, którzy pod nazwą parobków, czeladników, sług, subjektów i t. d. za wyznaczoną płać wykonywają według oznaczonego czasu oznaczoną robotę przemysłowcowi lub przedsiębiorcy.

Pierwszy z przepisów powyższych uległ zmianie w skutek wprowadzenia w życie ustawy przemysłowej z dnia 20. Grudnia 1859. r. Ustawa ta bowiem uchyliła instytucje cechów a tem samem i nadawanie prawa majsterstwa. Z kategorii osób, wyliczonych w patencie jako podlegających podatkowi zarobkowemu, odpadła przeto kategoria przemysłowców, którzy posiadają prawo majsterstwa, tak, że obecnie należą według patentu do przemysłowców obowiązanych do opłacania podatku rzeczonoego w klasie III-ej osoby, które uzyskały od władzy przemysłowej koncesyą do prowadzenia przemysłu takiego, którego według ustawy przemysłowej bez zezwolenia władzy prowadzić nie wolno; dalej osoby wykonywające wolną przemysłowość (niezależną od przyzwolenia władzy), jeżeli przemysłowość ta daje im byt samoistny a wykonywanie jej nie polega na stosunku służbowym.

W obec postanowień przytoczonych nie może ulegać wątpliwości, że przemysł domowy, pod którym ustawa rozumie zajęcie uboczne obok innego głównego zajęcia, stanowiącego właściwe powołanie osoby i dającego jej utrzymanie, zgoła nie podlega po-

datkowi zarobkowemu. Ażeby zaś stanowczo zapobiedz mylnemu tłómaczeniu ustawy na niekorzyść przemysłu domowego ze strony władz skarbowych, orzekło c. k. Ministerstwo skarbu w rozporządzeniu z dnia 21. Stycznia 1857. L. 6561, że wolne zatrudnienie po wsiach (do których nie potrzeba konsensu), które służą do zaspokojenia własnych potrzeb albo które są niestałym z prowadzenia gospodarstwa wynikającym pobocznym zarobkiem, jak n. p. tkactwo, które zatem wykonywują się bez pomocników i na tak mały rozmiar, że same a nawet w połączeniu z innemi zarobkowaniami tego rodzaju do samoistnego bytu nie wystarczają, — wolne są od podatku zarobkowego.

Jeżeli władze skarbowe wbrew jasnym postanowieniom ustawy i rozporządzenia ministeryalnego przez źle zastósowaną gorliwość o pomnożenie dochodów państwa, zajęcia należące do kategorii przemysłu domowego, obciążają podatkiem zarobkowym, to należy w interesie kraju i państwa dążyć do rychłego uchylenia tego rodzaju nadużyć, które tamują rozwój przemysłu domowego, a częstokroć przemysł ten niweczą w samym zarodzie.

Zwracając przeto uwagę Wielmożnego Pana na przywiedzione przepisy, uprasza Wydział krajowy, ażebyś Wielmożny Pan zechciał przedewszystkiem postarać się o rozpowszechnienie znajomości tych przepisów pomiędzy interesowanymi, a nadto zbierać w powiecie tamtejszym jak najskrzętniej daty odnoszące się do postępowania władz skarbowych w obec przemysłu domowego, a wszelkie wypadki mylnego zastosowania dotyczącej ustawy ze strony tychże władz podawać do wiadomości Wydziału krajowego.

D. j. w.

